

בית חיים שטורמן

הוקם ע"י עין-חרוד ותל-יוסף, י"ח אלול תש"א

חייו, ולשם זה הקימה מוסד חינוכי אשר יחא לברכה לדור הגדל בעמק, לבני הישובים החדשים ולעולים החדשים הבאים להכיר את ישובינו. כך נוסד המכון האזורי ליד דיעת המולדת.

האיש העברי מן הישוב החדש בארץ-ישראל, ביחוד מן הישוב החקלאי, חי בחיק הטבע, בתוך הנוף אשר בו צמחה ראשית ההיסטוריה של עמנו. — והוא מתרפק על סביבה זו, הוא חש בצורך של יצירת קשרים חדשים ואמיצים עמה. רוצה הוא להכיר את האדמה שהוא עובד, לדעת כל הר ונחל, כל צמח ובעל-חי — לחדש את הברית עם המולדת.

ובית שטורמן בא לסייע לכך. לשם כך הוא מרכז ידיעות על העתיקות המצוינות באיזור כולו, על תולדותיו בתקופות קדומות ועל תולדות כל ישוב וישוב מן החדשים; נאספים כאן חומר ומוצגים על החקלאות, המלאכה והתעשייה שבאיזור, על הצומח והחי אשר בו; כן גם תעודות וספרות על הישוב הארץ-ישראלי בכללו. המכון עוזר לחקלאים שלנו וילידי הסביבה להעמיק את ידיעותיהם, איש איש במקצוע הקרוב לו — בבוטניקה או בארכיולוגיה אן בידיעת הישוב וכו'. כך גדלים מתוך הישוב החקלאי כוחות תרבות הבאים לעזרת מוסדות התרבות המרכזיים: האוניברסיטה העברית בירושלים והתחנה לחקר החקלאות ברחובות.

מבקרי המכון רבים: עד 12000 איש בשנה. כל הבא לאיזור — תלמיד בתי-ספר ובוגרים — סרים לבית, ללמוד בו על הסביבה.

גבעה נישאה מול הרי הגלבוע, אשר שם נפל שאול המלך במלחמתו עם פלשתים; נשקפת על פני המעין עין-חרוד, אשר במימיו ניסה גדעון את גיבוריו בלכתם למלחמה עם מדיין; צופה את הריהגלעד, מולדת אליהו הנביא. הרים אלה עוטרם עמק רחבי-ידיים, ובו שדות וקרמים — ישובי-ישראל אשר צצו ועלו שנית על האדמה הזאת.

כאן, על הגבעה הזאת, הוקם בית-הספר המשותף לשני הישובים הגדולים ביותר בעמק הרוד-בית-שאן — לעין חרוד ותל-יוסף. ביתנים ביתנים בנוי הבית, וכאן גם בנין בן קומתיים, ובו המכון האזורי ידיעת המולדת, הוא בית חיים שטורמן.

זכרו של חיים שטורמן יקר לא רק לאנשי עין-חרוד, שחברם היה מיום עלותם על אדמת העמק, אלא גם לאיזור כולו, לתנועת העבודה ולישוב בארץ. כי איש התנועה היה כל ימיו, מראשית העליה השניה, ממיסדי "השומר" ומכובשי מרחביה ותל-עדשים — הישובים הראשונים שנוסדו בעמק יזרעאל עוד לפני מלחמת העולם הראשונה. ובכל אשר עשה — עשה בנאמנות ובמסירות צנועה, פשוט בהליך כותיו ומקרב אליו את לב האנשים הבאים במגע עמו. בי"ח אלול תרצ"ח, בעצם הימים ההם כאשר כנופיות מרצחים יצאו להתקיף את מפעלנו ופשטו וארבו בכל הדרכים, נסע יחד עם אהרן אטקין איש גבע והד"ר ד. מוסינזון לקבוע מקום לישוב חדש בעמק בית-שאן, ובדרך זו נפלו שלשתם.

חבריו, אנשי עין-חרוד ותל-יוסף, ביקשו להקים לו מצבת-זכרון ברוחו, יאה למפעל-

המכון עורך הרצאות במקום בתוך אולם מיוחד לכך וגם בישובי הסביבה.

המכון נבנה בראשית המלחמה, ואף כי עמד בפני קשיים גדולים, שהומן גרמם, הספיק להתפתח במידה רבה. אולם תכניתו טרם נשלמה, ויש עוד צורך במאמצים רבים מצד האנשים הדואגים למפעל, כדי שיגיע לשלמות הנכספת.

סקירה על הרכוש שנאגר במכון עד ראשית 1946:

א. הספרייה. מטתה: ריכוז מקורי וספריי-עזר לחקר האיזור. מדורותיה הם: ארכיולוגיה, ספרייתירים, חקר הארץ ותולדותיה, החקלאות, מדעי-הטבע (בוטניקה, מינרלוגיה, גיאולוגיה, הידרולוגיה, קלימטולוגיה, טכניקה הרושתית ואסטרונומי (מיה). ספרות תנועתית: ציונות, תנועת-העבודה והזרמים ההתיישבותיים. מדורות כלליים (המזרח הקרוב, שמירה והגנה) הקשור רים באופי עבודתו של היים שטורמן ומר סיפים קו מיוחד למכון הנקרא על שמו. מספר הספרים והחוברות 800 ויותר.

ב. המחלקה הכרטוגרפית. מפת האיזור. 1:25.000 125x165 מ"מ, אוריגינל עברי, טופוגרפי. העתקות-שמש מן המפה מופצות באיזור. מלבדה עוד 130 מפות היסטוריות, גיאוגרפיות, קדסטראליות, גיאור-היידרולוגיות, אקלימיות, ובוטניות; אוסף זה מאפשר להכיר את התמורות שחלו באיזור ואת גוני אופיו השונים וכן את התמורות שחלו באופני רישום המפות במשך הזמן. ג. המחלקה של תולדות היישוב כוללת: (1) תערוכה קבועה הסוקרת תמצית ידיעות על האיזור, ב-4 לוחות בצבעים, על קרקעות האיזור, על השקעות ההון בהתיישבות, על האוכלוסיה ותהליך גידולה, לפי הגילים, ועל התרבות הישובים לפי הזרמים, וכן על ארגון הישוב ע"י מוסדות ההסתדרות. ולוח-מסקר, 9 מ' ארכו ובו מפת ישובי האיזור בימי התנ"כ, רשימת

פסוקי התנ"כ והספרות המאוחרת על מאורעות באיזור, צילומי הישובים בראשית יסודם ובתאריך מאוחר ומפות המראות את דרך גידול הרכוש הקרקעי. (2) אוסף צילומים, רובם 13x18 ס"מ, למעלה מ-400, המראים את התפתחות ישובי האיזור בראשית יסודם. (3) אוסף מאזני הישובים. (4) אוסף ספרות-הלכה וראי, חוברות ויומנים, המשקפים את המתהווה בישובים. (5) אוסף תעודות ארכיוניות מראשית הטיפול בקניית העמק עד סוף תרפ"ב. (6) אוסף על הפעולה האנטימלרית, דיאגרמות, צילומים והסברה. (7) אוסף על פעולתו של אורד וינגייט. (8) תערוכה נודדת הכוללת 30 לוחות של צילומים, מפות, תעודות, דיאגרמות והסברה על תולדות האיזור במשך מאת השנים האחרונות, לפני עליית היהודים לאיזור ולאחריה, על דרך גידולו וסיכומי הישגיו בעשרים שנות קיומו. תערוכה זו מועברת בלוחות הרצאה בישובי האיזור. (9) אוסף תכניות הבנין של ישובי האיזור, 43 מפות.

ד. המחלקה הארכיאולוגית, כוללת למעלה מ-510 מוצגים מתקופת האבן ואילך, כלים מאבן, מחרס, ממתכת וזכוכית, מטבעות ותותמות, פסילים וכר. מוצגים בלוחית הסברה.

ה. המחלקה החקלאית. אוסף מוזיקים בגן-הירק, במטעים וב-מכורות — 20 מוצגים, כגון הדרבן, הצרעות, הארבה, העש וכר. אוסף פומרי לוגי — 25 מיני תפוחים ואגסים באיזור; אוסף הפלחה: מיני התבואה, זרעים של עשבים שוטים, מוזיקי השדות, תבניות המחרשות הפרימיטיביות; אוסף הלוח: אדרי תרנגולות ממין התרנגולת הערבית והלגהורן, שלה, אברי המין, הספילים; אוסף הדיר והרפת: גולגולת פרה ושלד הכבשה; שלד הרגל, טפילים. אוסף

סיכומי ההישגים בחקלאות ה-
איזור: כולל 24 לוחות מצוירים על כל
ענפי החקלאות לסוף תש"ג. גודל הלוח
60x40 ס"מ.

1. המחלקה לטבע — אוסף
זואולוגי. מכיל 9 גולגלות, 4 עורות,
44 אדרי עופות, ביצי 38 עופות וקנים של
18; 30 מוצגים של זוחלים ודוחיים, 10 מו-
צגים של זוחלים ודוחיים; 14 מוצגי רכיכות,
100 מוצגי חרקים, 9 מוצגי פרוקי-רגלים.
באקוואריומים נמצאים 10 זני דגים.

האוסף הבוטני כולל עשביה, עשבית

נבטים ואוסף צמחי סתיו, וכן גם אוסף זרעים.
האוסף המינרלוגי והגיאולוגי
כוללים את הבזלת, אבני הגיר והטוף והמאר-
בנים. הולך ונאסף חומר ממצה על כל מה
שנעשה לחקר מקורות המים והסדרתם באיזור
במחלקת המים, וכן ירוכו החומר על
קרקעות האיזור במחלקה מיוחדת.
על גג הבית נמצא טלסקופ.

מגמת ועדת התרבות האזורית לארגן
ביקורים קבועים של ישובי האיזור להכרת
האספים בלווית הסברה. הבית פתוח כל ימות
השבוע וגם בשבתות.